

навчання у частковому (дистанційне навчання використовується для того, щоб не переривати навчання під час карантину або з причини хвороби студента) та в загальному режимах (для студентів з фізичними обмеженнями; заочної форми навчання; які навчаються за індивідуальним розкладом, а також для обдарованих студентів, які займаються науковою роботою). У наш час тільки мережа Інтернет може реалізувати інтерактивний обмін всіма видами інформації.

Таким чином можна стверджувати, що дистанційне навчання є прогресивною формою в організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення економічних дисциплін, що дає можливість підготувати конкурентоздатних фахівців у майбутній професійній діяльності.

Література

1. Артикуца Н. В. Освітні інновації у контексті євроінтеграційних процесів / Н.В. Артикуца. // Вища освіта України. Темат. Вип.: Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору: моніторинг якості освіти/АПН України, Ін-т вищої освіти:[відп. ред. вип. Маноха І.П.]. - [К.: Гнозис], 2007.- Дод. 3, (т. 5).- С. 1523.
2. Басун Н.В. Дистанційна освіта як спосіб організації навчання у вищій школі //Матер. Всеукр. науково-мет. конференції “ Проблеми підготовки фахівців-аграріїв в навчальних закладах вищої та професійної освіти”. Збірник наукових праць. Під заг. ред. І.М. Бендери, С.Б. Слободяна. – Кам’янець – Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2011. – 520 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред.. Кремень В.Г. – К.: Юрінком Інтер. 2008. – 1040 с.
4. Офіційний сайт. Вільна енциклопедія:<http://uk.wikipedia.org>

ПЕРСПЕКТИВА СИСТЕМНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОРДОНІВ «Я»

Маркін Ігор Валентинович

Graduate School for Social Research, Institute of Philosophy and Sociology of the Polish Academy of Sciences, Nowy Świat 72, 00-330, Warsaw, Poland

Національна академія внутрішніх справ, навчально-науковий інститут підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби, кафедра практичної психології

(Рев'ю дисертаційного дослідження автора «Агресія як механізм захисту та експансії кордонів Я»). У межах нашого дослідження буде доведено, що безпосереднє відношення до запропонованого поняття кордонів Я має поняття агресії. Головна ідея дослідження полягає в тому, що основна функція агресії це захист та експансія кордонів Я. Таким чином пропонується розширити розуміння агресії й розглядати її як свого роду адаптаційну функцію організму.

Поняттю кордонів Я, на відміну від скажімо поняття кордонів групи [1], в соціальних науках не було приділено належної уваги. В межах нашого дослідження, під кордонами Я розуміється суб'єктивне сприйняття індивідом власного приватного простору у його соціальному оточенні.

Хибним є механістичне уявлення про особистість, як про певну часто надскладну й відірвану від свого середовища структуру – ми вважаємо, що усі закономірності функціонування

Я (поза генетично зумовленим ядром, що визначає такі риси, як темперамент вроджені здібності й схильності, частково характер тощо) є локалізованими у так званих площинах взаємодії – сферах інтеракцій, спільних. як для самої людини, так для інших значимих для цієї людини Я.

Говорячи образно, запропонована нами модель соціуму нагадує образ піни, де кожне Я – це окрема бульбашка, а усі бульбашки пов'язані поміж собою в єдину надструктуру. Суть того, що в психології зветься особистістю не стільки слід шукати в середині бульбашок, як в їх гранях – спільних щонайменше для двох осіб одночасно. Подібна схема відкриває можливості для застосовування досягнень системного підходу, теорії систем, кібернетики, системної психотерапії та соціології у вивченні особистості.

Наші Я є строго детермінованими межами Я інших. Спосіб поведінки оточуючих Я завжди знаходить своє відображення у способі поведінки нашого Я (ці механізми добре описані цілою групою психоаналітичних теорій «відношень з об'єктом») – деколи дія значимих оточуючих (перш-за-все батьків) копіюється дитиною, а деколи викликає протидію. Такі реакції фіксуються і формують поведінку людини у майбутньому (теорії установки). З віком безпосередній вплив інших значимих Я стає усе меншим й поведінка в усе більшій мірі зумовлюється сформованими внутрішніми установками.

В великій мірі детермінованою є позиція людини у межах власної вікової групи, а особливо «сензетивним» періодом для соціалізації у віковій групі є підлітковий період розвитку. Маккобі писав: «В нашій культурі в даний період зв'язки із групами однолітків є особливо сильними; їх вплив на цінності та установки підлітків часто видаються більш значимими, ніж вплив батьків, школи, релігійних організацій або будь-яких інших соціальних структур» [2]. Еріксон відмітив, що утворення підліткових груп, однотипність одягу жестів та міміки, що спостерігається в підліткових групах, є насправді нічим іншим, ніж захистом супроти заплутаної невизначеної ідентичності Я [3]. Проте навіть пізніше в ході свого розвитку, людина прагнутиме утримуватись в оточенні власної вікової групи, що свідчить про те, що розвиток не є відірваним від соціального контексту індивідуальним процесом а значення оточення і соціуму при цьому недооцінюється сучасними авторами.

Однією з найвідоміших є структура особистості запропонована З. Фрейдом [4]. Наше дослідження покаже наскільки структура особистості Фрейда є залежною від надструктури і наскільки автор перебільшував значення самої особистості і недооцінював значення середовища або надструктури, започаткувавши таким чином хибну традицію у психології двадцятого сторіччя - вивчення психологічних явищ у відриві від їх системного контексту (хоча в своїх пізніх працях сам Фрейд й схилився до соціальної інтерпретації психологічних явищ).

Нами було інтерпретовано цілу низку теорій особистості в контексті нашого розуміння Я, синтезуючи таким чином уявлення окремих психоаналітиків, персонологів, авторів Я-концепцій в єдину теорію, центральним елементом в якій виступає поняття кордонів Я. У межах нашого дослідження буде доведено, що безпосереднє відношення до запропонованого поняття кордонів Я має поняття агресії. Головна ідея дослідження полягає в тому, що основна функція агресії це захист та експансія кордонів Я. Таким чином пропонується розширити розуміння агресії й розглядати її як свого роду адаптаційну функцію організму.

Література

1. Barth, F. 1969 Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Cultural Differences, Boston, MA: Little Brown & Co.
2. Maccoby, E.E. (1990). Gender and relationships: A developmental account. American Psychologist, 45, 513-520.
3. Э.Г.Эриксон. Детство и общество.— Изд. 2-е, перераб. и доп. / Пер. с англ. — СПб.: Ленато, АСТ, Фонд «Университетская книга», 1996.— 592 с.
4. Freud, Sigmund (1923), The Ego and the Id, Joan Riviere (trans.), Hogarth Press and Institute of Psycho-analysis, London, UK, 1927.

ВРАХУВАННЯ ВПЛИВУ СІМЕЙНИХ ІНТЕРАКЦІЙ НА ГОТОВНІСТЬ ДО НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УПРАВЛІННІ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Маркіна Аліна Ігорівна

Національний університет «Львівська політехніка»
79013, вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна

Стосується постановки питання взаємозв'язку сімейних стосунків і готовності до навчання, актуальності цього питання. Доповідь спирається на роботи таких видатних психологів, як М. Мід, К. Хорні, А. Фрейд, М. Маслоу, Ц.Крайг, Л.С. Виготський, Д. Б. Ельконін, А.Ф. Лазурський, А. А. Абрамова.

Дитинство виникає в тваринному світі на певному етапі філогенезу – і чим вищим був рівень розвитку тварини того чи іншого виду, тим довшим стає період дитинства. В процесі виникнення людини біологічна еволюція завершується. При переході від мавпи до людини зчезають інстинктивні форми поведінки, вся поведінка людини стає надбаною. Дитинство людини у порівнянні з дитинством тварини якісно змінюється, і саме дитинство суттєво змінюється в процесі історичного розвитку.

Питання впливу стосунків у сім'ї на формування особистості, зокрема її інтелектуальної і мотиваційної сфер, є важливим оскільки і сім'я, і дошкільний навчальний заклад мусять створювати найсприятливіші умови для розвитку кожної конкретної дитини, виявлення її творчого і інтелектуального потенціалу, здібностей і нахилів.

Формування особистості дитини в сім'ї – обопільний, двосторонній процес, в якому батьки, виховуючи дітей, і самі виховуються, а діти обирають свій шлях в потоці виховних дій, іншими словами, з батьківською допомогою виховують себе.

Д. Б. Ельконін стверджував, що джерелом розвитку дитини є її соціальне середовище, яке містить в собі «ідеальні форми», які скеровують реальний розвиток дитини. Дитина привласнює суспільство. Все, що має з'явитись у дитини, вже існує в соціумі, в тому числі потреби, громадські задачі, мотиви і навіть емоції.

А. Ф. Лазурський притримувався думки, що основу особистості створюють характер і темперамент. Зовнішні умови, середовище і виховання можуть суттєво впливати на цю основу,